

Adriaan Bekman
Mariet Lems

Ierland – Mijn Ierland

cichorei

Bekman, Adriaan

Ierland – Mijn Ierland / Adriaan Bekman – Amsterdam: Cichorei

www.uitgeverijcichorei.nl

© 2017 Adriaan Bekman

ISBN 978 94 91748 67 7

Omslagontwerp, layout en zetwerk: Jaap Verheij

Fotografie: Mariet Lems

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

Inhoud

Woord vooraf 7

- 1 Quivvy Cottage 9
- 2 Belturbet 12
- 3 Pajoe en Mary, Frank en Jo, Matt, Micky-Macky 15
- 4 Quivvy Castle 25
- 5 Spoken en geesten 29
- 6 Horse Shoes-pub 34
- 7 De graven 37
- 8 Slieve Russell = 'Oh, Jesus' 42
- 9 Wandelen 45
- 10 Florence Court 50
- 11 West Coast 53
- 12 Music, dance en poetry 57
- 13 Drie weken zon 60
- 14 Zwemmen in zee 64
- 15 Golf spelen 67
- 16 Moher, de Burren, Kerry 70
- 17 Mijn plek 74
- 18 De Flah 80
- 19 Portruan 83
- 20 Matt's House 86
- 21 John, de bouwheer 88
- 22 Liam en Jim-Jo 91
- 23 Pajoe 94
- 24 Jutta 99
- 25 Adriaan 102
- 26 De community 105

27	De Hodapp's en Waltraut	108
28	Dublin	112
29	PJ en Shamus	115
30	De seamaster	121
31	Flynns	124
32	De priester en zijn boek	127
33	Ierse literatuur	130
34	Sterven en trouwen	134
35	Het festival	137
36	The Netherlands	140
37	Irish music	143
38	Felix en Candy	146
39	Koningen, strijders, barden	149
40	Shoppen in Cavan	151
41	The Irish family	154
42	De dood van PJ, Gussie en Thomas	158
43	De jagers en het hert	162
44	De ondergang van Quinn	165
45	Het verval van Belturbet	168
46	De Kerk en het misbruik	171
47	Stelen van de jeep	173
48	Regen en storm	176
49	Het ondergaan en opstaan van Ierland	179
50	De redding van Ierland	182

	Fotoverantwoording	187
--	--------------------	-----

Woord vooraf

In dit boek beschrijf ik mijn liefde voor Ierland, mijn Ierland.

Vijfendertig jaar vormt het een deel van mijn leven.

Het is het land van de menselijke ziel met al zijn mooie en minder mooie kanten.

In vijftig verhalen uit mijn Ierse leven wil ik dat tot leven wekken.

De foto's van Mariet Lems verbeelden dat wonderlijke en soms verbijsterende Ierland.

1 Quivvy Cottage

Mijn twee broers en hun twee vrienden besluiten veertien dagen lang met paard en wagen door Ierland te trekken. Zonder enige ervaring zijn zij in weer en wind iedere dag bezig hun paard uit de wei te krijgen, in te spannen, aan te moedigen hun kar te trekken naar de volgende pleisterplaats, daar het paard uit te spannen en vervolgens in de pub uit te blazen van weer een dag vol ervaringen. Vooral de eerste week weigert het paard zijn wei te verlaten en is maar moeilijk te vangen en in te spannen. De tweede week echter is het paard bereid, als ruikt het zijn eigen stal, om vaart te maken. Soms is hij zelfs nauwelijks in toom te houden.

Het is het Ierland van paard en wagen, schapen langs de weg, kleine dorpen, dorpelingen met boodschappentassen te voet langs de wegen. De jongens beleven het stille, wonderlijke, bevreemdende, soms spookachtige Ierland en zijn bij thuiskomst in Nederland diep onder de indruk van dit prachtige land en haar stilte.

Het volgende jaar trekt Ierland weer maar nu wordt een auto gehuurd. Ze willen een groter deel van Ierland verkennen en proeven welke schoonheid er nog meer te vinden is.

In het kleine dorp Belturbet, deel van de provincie Cavan, vinden zij bar-hotel The seven Horse Shoes en betrekken daar ieder een kamer met douche. 's Avonds in de bar treffen zij de bewoners die in levendige discussies hun dagelijkse sores delen. Een oudere heer aan de bar komt met mijn broers in gesprek. Hij blijkt de lokale notaris te zijn. De broers delen met hem hun wens een kleine cottage te vinden van waaruit zij de komende jaren hun Ierland-verkenningen kunnen voortzetten.

'Ik weet er wel een te koop,' zegt hij, 'vijf kilometer hier vandaan.'

De volgende dag brengt hij hen erheen. Daar staat het aan het eind

van een slingerende weg over drie heuvels. Het is al jaren verlaten en verwaarloosd. Binnen ruikt het muff. In het schuurtje, onder hetzelfde dak, ligt nog een stapel turf.

‘Hoeveel kost het?’ vraagt mijn oudste broer.

‘Vijfduizend Ierse ponden,’ zegt de notaris.

In de pub, na enkele pinten Guinness en drie whisky’s, besluiten ze toe te happen.

Direct meldt zich een jonge bouwondernemer aan de bar en de volgende dag wordt besloten een kamer aan te bouwen en de rest op te knappen. In de kleine woonkamer met een grote open haard wordt een klein keukenblok geïnstalleerd. De nieuwe kamer wordt de grotere slaapkamer met twee bedden erin en in de andere twee kamertjes wordt eveneens een bed geplaatst. De meubels en de bedden worden voor enkele ponden tweedehands gekocht.

The Dutch House, 2009

Enkele maanden later is het inwijdingsfeestje gepland. Ze hebben in de pub een paar mensen uitgenodigd en kratten bier en een fles

whisky ingeslagen. Tot hun verrassing komt bijna het gehele dorp opdruven. Daar hebben mijn broers niet op gerekend. Snel wordt meer bier en wijn aangesleept. De burens komen met sandwiches en de volgende uren zijn de tuin en de cottage met mensen gevuld. De drank verhoogt de stemming tot het niveau waarop de eerste glazen sneuvelen. Buurvrouw Mary adviseert mijn broers snel alle mensen uit het huisje te halen, anders is de kans groot dat ze het meteen weer moeten verbouwen.

Tegen het ochtendgloren is de nog aanwezige dorpsbevolking stomdronken en wordt in grote euforie de weg naar huis ingeslagen. Drie auto's belanden in de greppel en moeten de volgende dag weggesleept worden. De tuin ligt vol met etensresten en drankbekers. Na jaren wordt in de pub nog steeds met veel besmukt plezier over dit inwijdingsfeestje gesproken. Het verhaal wordt door de jaren heen flink aangedikt.

Het jaar daarop besluit ik met mijn toenmalige partner en kind vijf weken vakantie in mijn broers cottage door te brengen.

2 Belturbet

We rijden door België, Engeland en Schotland naar Ierland. Na de boot Duinkerken – Dover rijden we door Groot-Brittannië en overnachten in een B&B aan de Schotse kust. De vroege ochtend wacht ons een uitgebreid ontbijt met spek en ei, bonen in tomatensaus, gebakken tomaten, toast en cornflakes en zwarte thee met melk. De boot naar Larne in Noord-Ierland geeft ons frisse lucht en een mooi zicht op eerst de Schotse en later de Noord-Ierse kust. Binnen wordt gegeten en gedronken en zien we vele vette broodjes in zwaar gevormde lichamen verdwijnen. Grote gezinnen met luidruchtige kinderen bevolken de lounges. Blauwe luchten wisselen af met felle buien en verrassend harde windstoten. De boot deint behoorlijk en er verschijnen witte neuzen aan dek.

Het is opnieuw opletten geblazen met het links rijdend verkeer. De vele roundabouts brengen ons naar de snelweg. We rijden voorbij Belfast en komen op de weg naar Enniskillen. Langs Fivemiletown vervolgen we de tweebaansweg. In Lisnaskea stoppen we bij een Spar om wat inkopen te doen. Het is al bijna donker als we richting de Ierse grens gaan. Uiteindelijk verlaten we Newtownbutler en rijden we in het pikkedonker over een hobbelige weg. In diepe duisternis doemt ineens een rood stoplicht op. In stilte en met niemand voor of achter ons staan wij lange tijd stil. Wat is hiervan de bedoeling? Plotseling duiken een paar gecamoufleerde militairen met stenguns op. In ‘Cambridge Engels’ vragen ze naar ons paspoort.

‘Waar komt u vandaan?’

‘Holland.’

‘Wat gaat u in Ierland doen?’

Wij vertellen dat we ons op een mooie vakantie verheugen. Zo

snel als ze verschenen zijn, zo snel zijn ze plotsklaps verdwenen. Het licht gaat op groen en even later stoppen we opnieuw voor een rood stoplicht, nu op een hel verlicht wegdek. We zien op een heuvel een wachttoren. In doodse stilte wachten we terwijl onze dochter op de achterbank in diepe slaap is. Als het licht op groen springt, rijden we door een niemandszone en even later zijn we in Ierland. We zijn onder de indruk en voelen de spanning nog lang in ons lijf, een onaangenaam bedreigend gevoel. We hebben ons nooit eerder gerealiseerd hoe grimmig de verhouding tussen Noord- en Zuid-Ierland is. Na de enthousiaste verhalen van de broers over het mooie, rustige en vriendelijke Ierland, waren we hier niet op voorbereid.

Bloody Foreland, 2002

Kort na de grens zien we een afslag naar Belturbet. In het dorpje vragen we bij een van de twintig pubs waar we Quivvy kunnen vinden. Een goedmoedige dikke Ier zal ons wel even de weg wijzen. In zijn landrover-jeep raast hij over smalle weggetjes; we kunnen hem maar nauwelijks bijhouden.

Halverwege stopt hij en zegt: 'Straight on, good night.'

Tot onze verbazing blijft hij voor ons rijden. Misschien is hij van gedachten veranderd.

Uiteindelijk komen we bij onze cottage aan die in volslagen duisternis gehuld is. We openen de deur en vinden de lichtknop. We bedanken de man en vergeten hem een whisky aan te bieden. Dat maken we de volgende dag in de pub weer goed.

Het voelt vochtig in de cottage en we vrezen dampige bedden. Maar het is laat. We spannen de meegenomen lakens om het bed, en halen de dekens uit de kast. Na een kopje thee en een broodje Spar stappen we vermoeid in bed. Het is aardedonker en doodstil.

3 Pajoe en Mary, Frank en Jo, Matt, Micky-Macky

Na een diepe slaap en veel wilde dromen zet ik de boiler aan. De pomp die het water vanuit de volle regenbak buiten naast het huis naar binnen pompt, slaat bonkend aan. Met het geluid van een waterval stort het water zich in de tank op de zolder boven de kamer. De kleine boiler wordt met een knop aangezet en moet na enige tijd weer worden uitgezet wil de boiler niet overkoken. De douchekop in het nog nooit gebruikte bad laat een klein straaltje water door. Uitbundig douchen kun je hier vergeten. Met thee en een getoast broodje met jam aan de kleine ontbijttafel, zien we een waterig zonnetje door het keukenraam komen. Er wordt op de deur geklopt. Verrast open ik de buitendeur. Een man met een grote hoekige neus en felle ogen spreekt me met een krachtige stem aan.

'Hreye,' zegt hij en ik reageer met 'sorry?'

'Hreye,' herhaalt hij en er is direct enige opwindning in zijn stem te horen. 'I'm Pajoe, yre nebor.'

'Hello,' zeg ik, 'come in.'

Met zijn Wellingtons, vieze broek en dikke trui loopt hij direct de woonkamer in en zet zich in de enige luie stoel.

'Would you like a cup of tea?' vraag ik hem.

'Please, its a nice day, isn't it.'

Mijn broers hebben me al uitgebreid over onze buurman verteld, boer Pajoe, zijn vrouw Mary en hun zoon David. Mijn dochter komt in haar pyjamaatje de kamer binnen en schrikt van de vreemde man die haar doordringend aankijkt.

'Who're you?' vraagt hij.

Pajoe Kennedy, 2006

Ze vlucht verschrikt in mijn armen. ‘Dat is de buurman. Zeg eens ‘hello’? Ze draait haar hoofdje weg, drukt zich tegen me aan en rent dan de kamer uit.

‘Nice girl,’ zegt Pajoe, ‘how old?’

‘Six.’

‘What’s her name?’

‘Lisanne.’

‘That’s it then.’ Pajoe slaat met zijn handen op zijn bovenbenen en staat op.

Die middag loop ik met Lianne naar het huis van Pajoe en Mary, honderd meter verder richting rivier. Het klikt direct tussen David en haar. Ze rennen de weilanden in en zijn meteen uit het zicht verdwenen.

Het huis van Pajoe is net zo eenvoudig als het onze. Een betonnen vloer met een kleedje erop, enkele stoelen en een tafel. Een schilderijtje van de maagd Maria aan de muur, een oven die op hout gestookt wordt en waarop de waterketel regelmatig voor een kop thee wordt opgewarmd. Mary is als verpleegster aan het werk in het ziekenhuis van Cavan City. Ze werkt er vijf dagen in de week, vaak in de nachtdienst. Ze verdient het inkomen dat het gezin draaiende houdt, naast de kleine inkomsten van de boerderij waar Pajoe elk dag aan het werk is.

Pajoe biedt aan ons eens rond te leiden door Quivvy maar wil allereerst dat ik met hem de rivier oversteek omdat hij zijn koeien

Familie Kennedy. Vader Kennedy tweede links; Moeder Kennedy naast hem, Pajoe Kennedy achter zijn moeder, 1979

moet melken. Die staan in een schuur achter de kleine cottage met strooien dak waar zijn ouders wonen. We roeien naar de overkant van de rivier de Erne. Ik zak met mijn schoenen diep in het zompige weiland dat wij moeten oversteken. We lopen direct door naar de stal die Pajoe enkele jaren daarvoor eigenhandig bouwde. De zes koeien staan in de schuur en het melken begint, met de hand. Zijn vader komt de schuur binnen. Twee dicht bij elkaar staande vriendelijke ogen, dezelfde grote neus als zijn zoon, de strakke kleine mond, de haren recht overeind in een wirwar rond het smalle hoofd gedrapeerd. Hij neemt me mee de kleine donkere cottage in. Pajoe's moeder, een kleine vriendelijke zachtaardige vrouw, geeft me een kop thee. De houtoven snort. Ze steekt een lampje aan en kijkt me nieuwsgierig in de ogen.

'Wer-ye-frm?'

'I am from Holland,' zeg ik terwijl ik de warme theekop in mijn handen houd.

'Big farming,' zegt de vader, 'their the best' en ik beaam dat met trots. De Nederlandse boeren geven het voorbeeld. 'Daar leren we de nieuwe technieken van,' zegt hij, maar uit niets blijkt dat die in zijn eigen kleine boerderij worden toegepast.

'Dit is Ierland, weet je,' zegt zijn zoon. 'We doen het op onze manier en dat doen we al generaties lang.'

Pajoe blijkt geheel vergroeid te zijn met het verleden. Ieder detail van gespleten families, schokkende familiegebeurtenissen, geëmigreerde familieleden, burens en dorpsgenoten kent hij en hij laat niet na om daar op ieder moment smakelijke verhalen over te vertellen. Je verstaat er alleen bijna niets van maar dat deert me niet. Alleen al de zangerige stem met die scherpe onderklank kun je altijd weer met plezier aanhoren en dat zal al die 35 jaren zo blijven.

We roeien terug en Pajoe vertelt me dat vroegere Kennedy's, want dat is zijn achternaam, in lang vervlogen tijden aan deze kant van de rivier woonden. Zijn vader stak over en hij ging terug.

De broers Jo en Frank Rudden voor het huis van Jo, Riverside Belturbet, 1989

Teruglopend van het huis van Pajoe en Mary naar de cottage van mijn broers, ontmoet ik Frank. Frank woont met zijn vrouw Nancy in de cottage die verscholen ligt achter een grote heg in een klein weiland. Frank is dik in de zestig en maakt een vitale indruk. Zijn vrouw, lief en met groene vingers, kookt drie keer per dag een maaltijd voor Frank en verzorgt de prachtige tuin. Frank volgt alle politieke ontwikkelingen in Noord-Ierland; we zitten hier immers slechts honderd meter van de grens af. Gedurende de laatste veertig jaar zijn hier voortdurend gewelddadige acties gepleegd door lokale IRA-fanaten en protestanten. Het begon met kleine plagerijen tussen jongens van lokale families met hun verschillend geloof. Dat liep uit de hand en de eerste dode werd betreurd. Alle aan de grens wonende families hebben wel iemand moeten inleveren in dit zinloze conflict. Ik stel Frank als grap voor dat de Nederlandse koningin naar Ierland en Noord-Ierland moet komen om met de strijdende partijen te spreken. De Oranjes van vandaag hebben een andere opvatting over oorlog en vrede dan hun voorganger Willem III die

medeschuldig is aan dit eeuwenlange conflict. Frank moet lachen om mijn naïviteit.

‘t Is deep,’ zegt hij, ‘we’re all part of it.’

Later op de dag ga ik met Frank vissen. Achter het huis, onderaan de heuvel, loopt de rivier die overgaat in Quivvylake. Ik mag roeien terwijl Frank er ontspannen bijzit en de hengel vasthoudt. Hij steekt een sigaar op en levert commentaar op alle burens. Gezouten commentaar. De een is ‘no good for anything’, de ander is ‘a lousy farmer’, een derde is ‘politically totally wrong’. Alleen zijn broer Jo, wonend in die mooie witte cottage met strooien dak is volledig okay. Ik luister geduldig, roei met ritmische slagen over de rivier en kom bij een kanaaltje dat twee meren met elkaar verbindt.

‘Roei hier maar door,’ zegt Frank.

We komen bij het volgende meer en roeien langs weilanden met nieuwsgierige koeien en stieren. In de verte zie ik een groot kasteel opdoemen.

Frank volgt mijn ogen. ‘That’s Crom Castle.’

De familie Butler is nog altijd eigenaar van dit honderden hectare grote landgoed. Er klinkt lichte opwinding in Franks stem. Ze zijn de oude Engelse adel die hier eeuwenlang het land heeft beheerst. Iedereen stond in dienst van deze Engelse families. Er zijn hier veel kastelen en landhuizen; enkele daarvan zijn voor en na de Tweede Wereldoorlog door de IRA opgeblazen.

‘Crom Castle overleefde,’ zegt Frank en terwijl hij dat zegt heeft hij beet. We vangen een kleine snoek en Frank stopt die in de meegenomen emmer. Thuis zal hij hem in de waterput gooien waar de snoek, niet meer groeiend, nog jarenlang de put schoon zal houden.

Ik roei terug naar huis en vertel mijn dochtertje dat we een snoek gevangen hebben. Ze wil hem zien. Vol verwachting kijken we in de ronde put maar zien niets.

In het huis geeft Nancy Lisanne een boterham met jam en even